

# OBSAH

|                                                                                    |           |
|------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| <b>1. ÚVOD .....</b>                                                               | <b>9</b>  |
| <b>2. PŘEDMĚT A VÝCHODISKA VÝVOJOVÉ PSYCHOLOGIE .....</b>                          | <b>11</b> |
| <b>2. 1. Činitelé vývoje a zákony vývojových změn .....</b>                        | <b>12</b> |
| 2. 1. 1. Faktory subjekt-objektové interakce .....                                 | 12        |
| 2. 1. 2. Nejobecnější principy psychického vývoje .....                            | 13        |
| 2. 1. 3. Aspekty periodizace vývoje .....                                          | 15        |
| 2. 1. 4. Dynamika interakce faktorů duševních změn .....                           | 18        |
| <b>2. 2. Stručný přehled původu základních poznatků vývojové psychologie .....</b> | <b>20</b> |
| <b>2. 3. Specifičnost aplikace metod ve vývojové psychologii .....</b>             | <b>22</b> |
| 2. 3. 1. <i>Pozorování</i> .....                                                   | 22        |
| 2. 3. 2. <i>Rozhovor</i> .....                                                     | 23        |
| 2. 3. 3. <i>Dotazník</i> .....                                                     | 24        |
| 2. 3. 4. <i>Studium výtvorů</i> .....                                              | 24        |
| 2. 3. 5. <i>Projektivní techniky</i> .....                                         | 25        |
| <b>3. RANÉ DĚTSTVÍ .....</b>                                                       | <b>27</b> |
| <b>3. 1. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA VÝVOJOVÝCH STADIÍ<br/>    RANÉHO DĚTSTVÍ .....</b> | <b>28</b> |
| <b>3. 2. Novorozenec .....</b>                                                     | <b>29</b> |
| 3. 2. 1. <i>Základní charakteristika</i> .....                                     | 29        |
| 3. 2. 2. <i>Úroveň odrážení</i> .....                                              | 29        |
| 3. 2. 3. <i>Prožívání novorozence</i> .....                                        | 30        |
| 3. 2. 4. <i>Vliv prostředí</i> .....                                               | 30        |
| 3. 2. 5. <i>Projevy nepřizpůsobenosti</i> .....                                    | 30        |
| 3. 2. 6. <i>Rady vychovatelům</i> .....                                            | 30        |
| <b>3. 3. Kojenec .....</b>                                                         | <b>32</b> |
| 3. 3. 1. <i>Charakter vývojových změn</i> .....                                    | 32        |
| 3. 3. 2. <i>Kvality orientace</i> .....                                            | 32        |
| 3. 3. 3. <i>Prožívání kojence</i> .....                                            | 34        |
| 3. 3. 4. <i>Sociální vlivy</i> .....                                               | 34        |
| 3. 3. 5. <i>Obvyklé potíže</i> .....                                               | 34        |
| 3. 3. 6. <i>Výchovné úkoly</i> .....                                               | 35        |
| <b>3. 4. Batole .....</b>                                                          | <b>36</b> |
| 3. 4. 1. <i>Stručná charakteristika</i> .....                                      | 36        |
| 3. 4. 2. <i>Rozvoj poznávacích procesů</i> .....                                   | 36        |
| 3. 4. 3. <i>Sebeuvědomování a emotivita</i> .....                                  | 38        |
| 3. 4. 4. <i>Prostředí a psychika</i> .....                                         | 39        |
| 3. 4. 5. <i>Výchovné problémy</i> .....                                            | 40        |



|                                                                                   |           |
|-----------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| 3. 4. 6. Poznámky k výchově .....                                                 | 41        |
| <b>3. 5. Předškolní věk .....</b>                                                 | <b>42</b> |
| 3. 5. 1. Celková charakteristika .....                                            | 42        |
| 3. 5. 2. Úroveň poznávacích procesů .....                                         | 42        |
| 3. 5. 3. Subjektivní prožívání a řízení .....                                     | 45        |
| 3. 5. 4. Adaptace na prostředí .....                                              | 48        |
| 3. 5. 5. Nevyrovnanost a výchovné obtíže .....                                    | 48        |
| 3. 5. 6. Výchovné působení .....                                                  | 50        |
| 3. 5. 7. Školní zralost .....                                                     | 50        |
| <b>4. OBDOBÍ DĚTSTVÍ A PREPUBERTY .....</b>                                       | <b>53</b> |
| <b>4. 1. OBECNÁ CHARAKTERISTIKA DUŠEVNÍCH ZMĚN DĚTSTVÍ<br/>A PREPUBERTY .....</b> | <b>54</b> |
| <b>4. 2. Rozvoj racionálně-kognitivních funkcí u dětí .....</b>                   | <b>57</b> |
| 4. 2. 1. Změny čivosti v období dětství .....                                     | 58        |
| 4. 2. 2. Vývoj vnímání u dětí .....                                               | 58        |
| 4. 2. 3. Dětská pozornost .....                                                   | 60        |
| 4. 2. 4. Paměť a obrazotvornost u dětí .....                                      | 61        |
| 4. 2. 5. Myšlení v dětském věku .....                                             | 63        |
| <b>4. 3. Vývoj imaginativně-emotivních složek osobnosti dítěte .....</b>          | <b>67</b> |
| 4. 3. 1. Faktory utváření sebepojetí u dětí .....                                 | 68        |
| 4. 3. 2. Rozvoj emocionality a mravního vědomí u dětí .....                       | 70        |
| 4. 3. 2. 1. <i>Emocionalita dítěte</i> .....                                      | 70        |
| 4. 3. 2. 2. <i>Proměny společenského citění v dětství</i> .....                   | 73        |
| 4. 3. 3. Volní procesy jako projev osobnosti dítěte .....                         | 75        |
| 4. 3. 3. 1. <i>Rozvoj autoregulace</i> .....                                      | 75        |
| 4. 3. 3. 2. <i>Znaky dětské motivace</i> .....                                    | 76        |
| 4. 3. 3. 3. <i>Vývoj zájmového zaměření dětí</i> .....                            | 77        |
| <b>4. 4. Interakce rozvíjejícího se subjektu s vnějšími podmínkami .....</b>      | <b>79</b> |
| 4. 4. 1. Vliv rodiny na duševní rozvoj dětí .....                                 | 80        |
| 4. 4. 1. 1. <i>Působení rodinné atmosféry na duševní vývoj</i> .....              | 80        |
| 4. 4. 1. 2. <i>Funkce členů rodiny při formování osobnosti dítěte</i> .....       | 81        |
| 4. 4. 1. 3. <i>Faktory optimalizace rodinné výchovy</i> .....                     | 83        |
| 4. 4. 2. Podíl školy na duševním rozvíjení osobnosti dětí .....                   | 84        |
| 4. 4. 2. 1. <i>Strukturování sociálních vztahů ve třídě</i> .....                 | 84        |
| 4. 4. 2. 2. <i>Hoši a dívky</i> .....                                             | 85        |
| 4. 4. 2. 3. <i>Vliv osobnosti a práce učitele</i> .....                           | 86        |
| 4. 4. 3. Mimoškolní vlivy na dětský duševní vývoj .....                           | 88        |
| 4. 4. 3. 1. <i>Význam hrové a zájmové aktivity</i> .....                          | 88        |
| 4. 4. 3. 2. <i>Subjekt a dynamika vztahů ve vrstevnických skupinách</i> .....     | 90        |
| <b>4. 5. Dětské duševní potíže, poškození, poruchy a nemoci .....</b>             | <b>92</b> |
| 4. 5. 1. Adaptační potíže v dětství a prepubertě .....                            | 93        |
| 4. 5. 1. 1. <i>Projevy adaptačních potíží v počátcích školní docházky</i> .....   | 93        |
| 4. 5. 1. 2. <i>Adaptační potíže v období prepuberty</i> .....                     | 94        |



|                                                                           |     |
|---------------------------------------------------------------------------|-----|
| 4. 5. 1. 3. <i>Obvyklé formy nepřízpůsobených reakcí</i> .....            | 95  |
| 4. 5. 2. <i>Organicky podmíněné dysfunkce u dětí</i> .....                | 96  |
| 4. 5. 3. <i>Přehled duševních poruch a dětská neuróza</i> .....           | 99  |
| 4. 5. 3. 1. <i>Neurotické příznaky v dětství</i> .....                    | 100 |
| 4. 5. 3. 2. <i>Neurotické symptomy v prepubertě</i> .....                 | 101 |
| <b>4. 6. Výchovné přístupy k dětem</b> .....                              | 103 |
| 4. 6. 1. <i>Formy přístupů laissez-faire k dítěti</i> .....               | 103 |
| 4. 6. 1. 1. <i>Důsledky ústupnosti vychovatelů</i> .....                  | 103 |
| 4. 6. 1. 2. <i>Vliv citové neúčasti</i> .....                             | 104 |
| 4. 6. 2. <i>Dopad autoritativního přístupu na dítě</i> .....              | 104 |
| 4. 6. 3. <i>Optimální aspekty rozvoje normální osobnosti dítěte</i> ..... | 107 |
| 4. 6. 3. 1. <i>Racionálně-kognitivní ovlivňování</i> .....                | 107 |
| 4. 6. 3. 2. <i>Působení imaginativně-emotivní formou</i> .....            | 107 |
| <b>5. LITERATURA</b> .....                                                | 110 |